

LAISVĒ JUDĒTI

UD susisiekimo sektoriuje:
buvome, esame, einame

NEMUNAS ABUKAUSKAS
ASPG
Susisiekimo ministerija

2024-11-21

Kas tai yra ir ką apima susisieikimo sektoriuje

„Universalus dizainas“ – tai toks gaminių ir aplinkos kūrimo principas, kuris įgalina jais naudotis visus žmones, ir kiek įmanoma leidžia išvengti jų adaptavimo ar specializavimo poreikio.

– Ron Mace

Šaltinis – Kurk LT ataskaita „Universalus dizainas Lietuvoje: visiems prieinamos aplinkos link“

Iš LR Statybos įstatymo:

„Universalus dizainas – gaminių ir aplinkos forma, kai jais be specialaus pritaikymo gali naudotis vaikai, suaugę, vyrai, moterys, senyvo amžiaus, asmenys su negalia*, įvairių tautybių ir kitų grupių žmonės“.

Pagrindiniai principai: Visų lygybė; Lankstumas; Paprastas ir intuityvus naudojimas; Tinkama informacija; Tolerancija klaidoms; Mažiausios jėgos sąnaudos; Optimalus dydis ir erdvė.

Vidutinio žmogaus principo neveikimas. Žmonių skirtumų pripažinimas.

Teisinė bazė = UD?

- LR Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymas;
- LR Gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatymas;
- LR Lygių galimybių įstatymas;
- LR Transporto veiklos pagrindų įstatymas;
- STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“;
- STR „Gatvės ir vietinės reikšmės keliai. Bendrieji reikalavimai“;

- KTR „Automobilių keliai“;
- R PDTP 12;
- Pėsčiųjų perėjimo per kelius ir gatves organizavimo taisyklės;
-

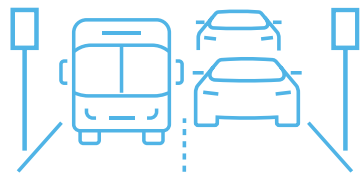
Teisinė bazė = UD?

- Teisinė bazė – tik minimalūs UD reikalavimų pasiekimai;
- Teisinė bazė – pakankamų parametrų užtikrinimas;
- UD – pakankamų parametrų užtikrinimas + ergonomija, paprastumas, intuityvumas;
- UD – tai filosofija.

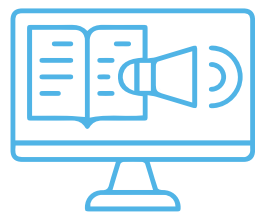
Pirmasis žingsnis – teisinė matrica

		NEGALIA				SENJORAI	VAIKAI	LAIKINI SPEC. POREIKIAI	
		Judėjimo	Regos	Klausos	Intelektas				
5	TRANSPORTO PRIEMONĖ	Esamas teisinis reglamentavimas	Reglamentuoja ES Direktyva 2019/882 "Dėl gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų"				Nereglamentuoja	Nereglamentuoja	Nereglamentuoja
6		Būtini/atliekami veiksmai	Viešojo transporto priemonių pritaikymo neįgaliesiems ir riboto judumo asmenims reikalavimų aprašas				Peržiūrėti, ar rengiamose taisyklėse kriterijai tenkins pagyvenusius žmonių, taip pat vaikų bei kitų asmenų, turinčių individualių poreikių, reikalavimus		
7	APLINKA, INFRASTRUKTŪRA, PASTATAI	Esamas teisinis reglamentavimas	Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymas; STR 2.03.01:2019 Statinių prieinamumas; STR "Gatvės ir vietinės reikšmės keliai"; KTR "Automobilių keliai"; R PDTP 12	Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymas		Nereglamentuoja	Nereglamentuoja	STR 2.03.01:2019 "Statinių prieinamumas", STR "Gatvės ir vietinės reikšmės keliai"; KTR "Automobilių keliai" numatytos nuostatos gali būti pritaikomos šiai grupei	
8		Būtini/atliekami veiksmai	Atlikti STR 2.03.01:2019 "Statinių prieinamumas" analizę dėl papildomų kriterijų įtraukimo, teikti pasiūlymus AM'ui dėl papildomų kriterijų įtraukimo, normatyvų tobulinimo, išplėtimo ir pan. Atlikti Direktyvos 2019/882 nuostatų analizę dėl nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisinę bazę. STR "Gatvės ir vietinės reikšmės keliai"; KTR "Automobilių keliai"; R PDTP 12 normatyvų revizija				Atlikti užsienio šalių normatyvinių dokumentų analizę dėl UNIVERSALIAUS DIZAINO* principų taikymo. Atlikus analizę parengti susisiekiama infrastruktūros pritaikymo visiems planą, parengti šioms grupėms tinkamus normatyvinius dokumentus, arba adaptuoti nuostatas į esamus normatyvus		
9	GAMINIAI IR PASLAUGOS	Esamas teisinis reglamentavimas	ES Direktyva 2019/882 "Dėl gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų"; Neįgaliųjų integracijos įstatymas (11, 24 straipsniai: fiziškai tinkama aplinka visose gyvenimo srityse)				Nereglamentuoja	Nereglamentuoja	Nereglamentuoja
10		Būtini/atliekami veiksmai	Atlikti Direktyvos 2019/882 nuostatų analizę ir Neįgaliųjų integracijos įstatymą dėl SM sričiai priskirtinų nuostatų nustatymo ir perkėlimo į nacionalinę teisinę bazę.				Atlikti užsienio šalių normatyvinių dokumentų analizę dėl patirties šioje srityje nustatymo ir galimų gairių parengimo		
11	INFORMACIJA	Esamas teisinis reglamentavimas	Neaktualu					Neaktualu	
12		Būtini/atliekami veiksmai	Neaktualu					Neaktualu	

Antrasis žingsnis – sričių klasifikavimas ir inventorizacija

infrastruktūra

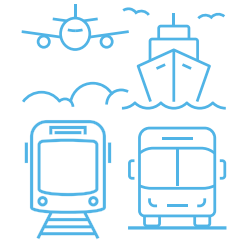
**informacijos
prieinamumas**

**organizacinės
priemonės**

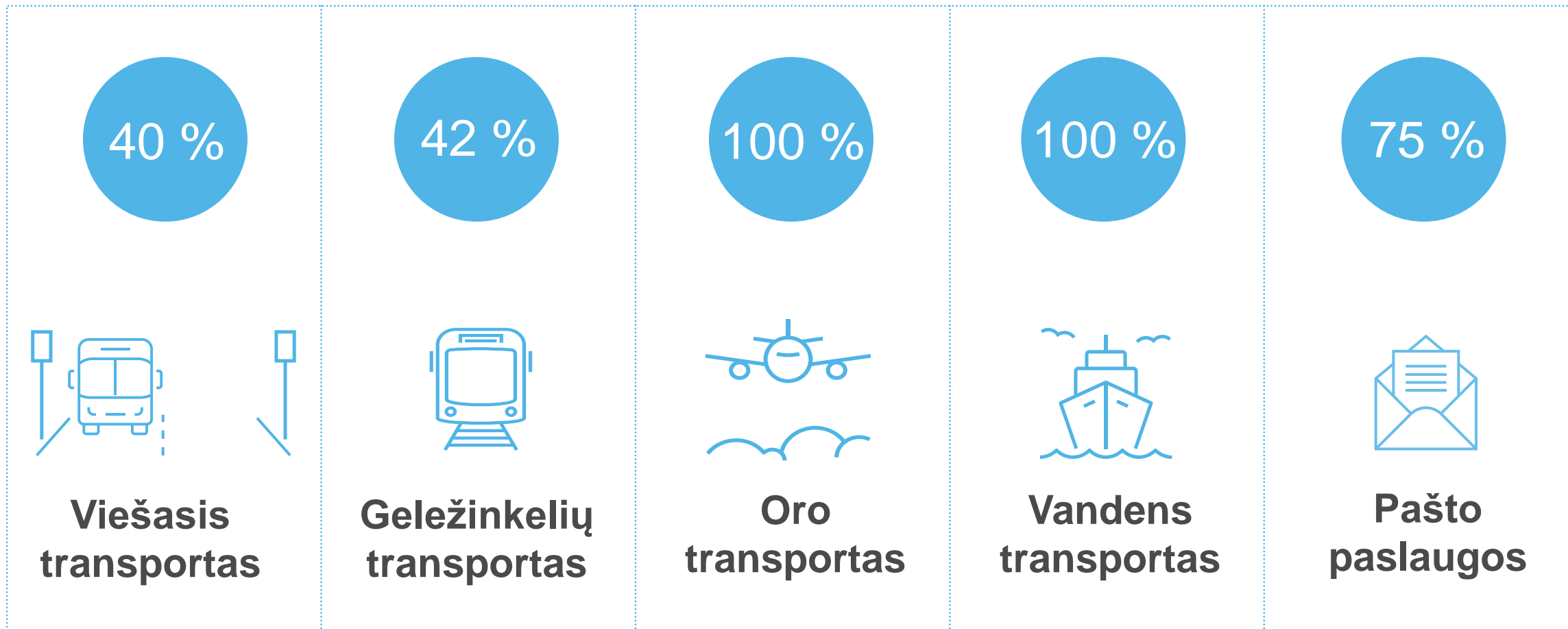

paslaugos

**transporto
priemonės**

Viešojo transporto priemonių atitikimas UD principams

Problematika – tokio pobūdžio duomenys apie turto atitikimą nerenkami ir nevertinami

PVZ:

- Valstybinės reikšmės kelių virš 21 tūkst. km; sankryžų virš 10 tūkst., pėsčiųjų ir dviračių takų 2 tūkst. km, pėsčiųjų perėjų 1,5 tūkst., tiltų ...;
- Vietinės reikšmės kelių virš 65 tūkst. km., daug jų – miestų gatvės, su žymiai didesniu techninių sprendinių kiekiu.

Problematika – negreitas procesas

- Teisinė bazė reglamentuoja atvejus, kurie turi būti įvertinti vykdant naujų statinių statybą, rekonstravimą ir iš dalies kapitalinį remontą;
- Paprastojo remonto atvejais reikalavimai nėra taikomi (paprastojo remonto metu atnaujinamos, bet nepagerinamos statinio eksploatacinės savybės, nekeičiami jo matmenys, laikančiosios konstrukcijos ir pan.);
- Susisiekimo infrastruktūros statinių (susisiekimo komunikacijos: keliai, gatvės) tarp remontiniai laikotarpiai yra ypač ilgi.

Problematika. Kelininkas – ne architektas?

- Tik maža dalis susisiekimo komunikacijų projektuotojų supranta dizaino, estetikos reikšmę;
- Susisiekimo komunikacijų projektavimui UD normos nėra reglamentuotos;
- Užsakovas, ypač jautriai vertindamas projektų sąmatas, tokius sprendinius kartais vertina kaip perteklinius;
- Pasitaiko, kad projektuotojai ar užsakovai net nežino tiksliai, kas tai yra.

Susisiekimo ministerijos veiksmai

- Atlikti pilną sektoriaus inventorizaciją;
- Nuolat kaupti, atnaujinti bei analizuoti duomenis;
- Skirti ministerijos darbuotoją, kuris būtų atsakingas už UD principų politikos įgyvendinimą;
- Esame pasiruošę bendradarbiauti, pagal kompetencijos sritis prisidedant prie teisės aktų peržiūros ir pasiūlymų teikimo;
- Sukurti klausimynus UD atitikčiai vertinti.

- Susisiekimo ministerijos nuomone, UD principai nėra pakankamai įdiegti į esamą teisinę bazę. Šiuo metu institucijos UD principus taiko remdamiesi tik patirtimi. Teigiama, jog šiuo metu galiojantys įstatymai, statybos reglamentai, taisyklės, metodiniai nurodymai, aprašai, rekomendacijos ir pan., **turėtų** atitikti UD taikymo principus, tačiau išlieka neaišku, kokie šie pagrindiniai principai (bei šių principų vertinimo kriterijai) yra;
- Susisiekimo ministerijos nuomone, turėtų būti parengtas teisės aktas, kuriame būtų nurodyti pagrindiniai UD vertinimo principai, kurias remiantis atsakingos institucijos, įstaigos galėtų įsivertinti, ar jų kompetencijų sritį reglamentuojanti teisinė bazė šiuos principus atitinka / neatitinka ir pagal poreikį galėtų inicijuoti būtinus pakeitimus;
- Būtina bendradarbiauti inventorizuojant teisės aktus ir juos pakoreguojant, taip išvengiant „pilkujų zonų“, skirtingo interpretavimo ir pan.;
- Būtina sukurti klausimynus atitikčiai vertinti;
- Būtina rinkti duomenis ir užtikrinti duomenimis grįstų sprendimų priėmimą;
- Būtina integruoti UD principų pagrindų dėstymą į aukštųjų mokyklų inžinerijos programas.

LAISVĖ JUDĖTI

UNIVERSAL DESIGN

Making design accessible to everyone in society